

Szóljegyzet

Mit jelenthet a vitatkozás fogalma?

Egészen röviden ezt mondanám erre: véleménykülönbségen alapuló eszmecsere. A magvát körülbelül ez jelenti. Hogy aztán milyen hévvel, nekkora hangereővel, szóban, vagy írásban folyik, s hogy mennyire felszínes, vagy alapvető, közérdekű, vagy partikuláris kérdésről van benne szó, azt tekintjük triviális tényezőnek. Induljunk ki a jó, értelmes vita alaptéziséből, hogy az eszmecsere, azaz kölcsönösségi viszony, két különböző véleményen levő fél között. Méghozzá olyan kölcsönösségi viszony, melyből mindkét fél nyerhet. A vita "győztese" /ha van/ azt, hogy logikus, világos és szabatos érvei hatására - melyek egzaktabbak és erősebbek voltak "ellenfele" érveinél - közelebb vitte társát az igazsághoz, annak megismeréséhez, a "vesztés" pedig /ha van/ a logikus, világos és szabatos érvek hatására új, eredményesebb uton közelíthet a probléma megoldása felé. Az sem baj, ha a vitának nincs egyértelmű "győztese" és "vesztése", érvelés közben a vélemények szintézise is nyereség. Szemlélet, módszertani, tárgyi gazdagodást jelent a felek számára.

Ha a vita a vélemények különbözőségén alapul, megérthetjük - hisz akár a történelembe visszapillantva, akár napjainkban körülnézve az eltérő szemléletek szüntalan példáját fedezhetjük fel - miért játszott ott fontos szerepet az emberiség történetében, miért vált studiummá már az ókorban, és miért alakultak ki a vitatkozás szabályai, etikája az idők folyamán. És szomorúan kell felfedeznünk napjainkban ennek az etikának mind gyakoribb megsértését, semmibe vételét a sajtóban, s a hétköznapi beszélgetéseink során egyaránt. Még elszomorítóbb dolog egy vitaindító közleményben felfedezni az előbbi hibákat, különösen akkor, ha írója a nyelvtudomány érdekében fejti ki a véleményét, melynek - mint ezt ő is megállapítja - egyik studiuma a retorika; ami évszázadokon át volt a szónoklat, az érvelés csiszolt stílusú tana.

Kiss Erika a Gondolat-jel 1984. 6. számában "Objektív érdekünk" címmel teszt megjegyzést a szintén e lap előző számában megjelent javaslatra, mely szerint: "válasszák szét a magyar nyelv és irodalom szakos képzést oly módon, hogy az irodalom szakos hallgatók kizárólag az irodalom tanulmányozásához feltétlenül szükséges nyelvészeti képzésben részesüljenek." Véleményének tartalmával én is egyetérték - ellenzi a javaslatot -, módszerével azonban koránt sem.

E módszernek ugyanis számomra bosszantó sajátossága, hogy néhány sornyi jól-rosszul megfogalmazott érvelés után homályos, általános, sőt - kimondottan - rosszindulatú célzásokat tesz a kar összes hallgatójára, vagy pedig azok nevében. "Mi az oka a bölcsészhallgatók e tantárggyal /a nyelvészettel/ szemben érzett ellenszenvének?" - kérdezi, s irigylésre méltó magabiztossággal adja meg a választ: "Sajnos talán éppen a nyelvészet fő erőnye... a szigorú módszertan, a belső szerkesztettség és egzaktság ami jellemzi, nincsen lehet a nála "tudománytalanabb" tudományok számára, de ebből következik, hogy racionális gondolkodást, tudományos alaposítást kíván, s ez elfeledtetheti előbbi jó tulajdonságait." /kiemelés tőlem/ Azaz a bölcsészhallgatók "esetleg" sem racionálisan gondolkodni, sem tudományos munkát végezni nem szeretnek. Viszont ha van kedvük, törhetik a fejüket azon, mik is tartozhatnak a "tudománytalanabb" tudományok közé.

Néhány sorral lejjebb már konkrétan a vitatott témára kérdez: "szét lehet-e választani a kettőt /nyelvészet és irodalom/ komoly tanulmányozásáért?" S mielőtt bárki elgondolkozhatna a kérdéses zárójelben ismét említett bölcsészek "esetleges" hívságára: "feltéve, hogy legalább valamelyiket komolyan akarja /képes? CJ./ tanulmányozni a hallgató. "Tehát a szerző

fél éves kari tapasztalatai biztos tudatában itt a felesleges olvasástól kívánja megkímélni arra ugyanis alkalmatlan olvasóit "esetleg" a kar hallgatóinak egészét. Hiszen - mint a cikk zárómondatából megtudjuk - nekünk szubjektív érdekünk, hogy ne kelljen sokat tanulnunk.

Legyen ez igaz, legalábbis a saját esetemben. Játsszuk azt: elismerem, hogy erre törekszem, és vállalom a következőt - tudatlanságomat. Így legalább megkérdezhetem a nyelvészekben nálam járatosabbtól hogyan értelmezhetik a cikk borítóra is kiemelt kérdését: "ki az, aki kimer állni egy osztály elé egy másik tantárgyhoz feltétlenül szükséges tudásmennyiséggel nyelvtan órát tartani?" Mert én nem állnék ki. Ha az a tudásmennyiség, ami bennem van, épp egy másik tantárgyhoz szükséges, akár feltétlenül, akár nem, nem tartanék nyelvtan órát semmiféle osztálynak. Ilyen feltételek mellett még matematikát, irodalmat, sőt tornaórát sem. Még akkor sem, ha emiatt tanárszakos létemre nem lehetnék tanár...

A másik kérdés, ami nem hogy nyugodni, hogy a címben megjelölt objektív érdekünk vajon mi lehet? Mert ezt sehogyan sem tudtam a leirtakból kideríteni. Az egyetlen utalás a címre talán az idézett utolsó mondat, de az sem egészen világos. Ha a szerző "esetleg" arra gondolt, hogy az objektív érdek a szubjektív érdek opponense, ez esetben kijelentem: nem értek vele egyet. Viszont a zárómondatnál igen, ha elfogad rajta egy apró változtatást. Hangozzék inkább így: szubjektív érdekünk pedig, hogy ne kelljen észszerűtlenül tanulnunk. Mondjunk a magyar nyelv ismerete nélkül magyar irodalmat.

Czégény József

Jövő és irodalom

- empiria -

A cím akadémikus. Mégis itt áll, mert az alábbi szemelvényekből a két fogalom hiányzik - s még jó néhány, ami van az egy általános iskola 8. osztályában született kéthónapnyi tananyag összefoglalásaként. Névtelen és "tételen" dolgozatok ezek, egy helyettesítő tanár kísérlete.

En inkább a dacos ellenállás jellegzetesen gyáva megnyilatkozásaként értékelem /az anonimitásból adódó pszichikai sodrásnak/, sem mint kiérlelt végiggondolt véleménynek. Az azonban biztos, hogy az így összeálló kép rengeteg valós hozzáállási módot takar. Ha a felszínből továbbindulnánk a mélybe; aképp még elborzasztóbb lenne.

Sem ezen, sem az előbbin, semmiféle reform /iskolai?/ nem segít.

x

A szövegben előforduló helyesírási és stilisztikai hibák a szerzőket dicsérik...

"József Attila versei számomra érdekesek! Érdekes hogy verseiben harcol a jobb életért, ugyanakkor nem tetszet hogy meg kellett tanulni sz élet-rajzát."

"Testileg lelkileg megszállotja vagyok. Megszállotan olvasó igazi unalmas verseit. Verseit több főleképpen lehet használni, ránézni azt türülni /W.C./ Rádásul még tapétázni is lehet vele természetesen a fehér tiszta oldalára fordítva."